

EUSKALDUNEN HIZKUNTZA-ESKUBIDEAK EPAITEGIKO HARREMANETAN ETA BESTE ESPARRU ADMINISTRATIBO ZEIN JURIDIKOTAN

IRAKASGAIA: EUSKARAREN ARAUAK ETA ERABILERAK ARLO JURIDIKOAN

Elisabeth Echeverria Echeverria eta Jone Aguirre Iturrioz

AURKIBIDEA: I. Sarrera.- II. Lege-testuingurua Euskal Autonomia Erkidegoan.- III. Hizkuntza-eskubideak: 1. Euskara erabiltzeko eskubideak Euskal Autonomia Erkidegoan. 2. Euskara erabiltzeko eskubideak Nafarroan. 3. Euskara erabiltzeko eskubideak Ipar Euskal Herrian.- **IV. Urraketa ohikoenak eta sortzen diren arazoak.- V. Justizia normalizatzeko planean egindako proposamenak. VI- Ondorioak eta iritzia. VII. Bibliografia.**

I. Sarrera

Etengabeko aldaketa sozialak jasaten dituen gizarte batean, hizkuntza dibertsitatea kudeatzea ezinbestekoa da, are gehiago gutxiengoaren hizkuntza kaltetzen denean. Horrela, [Hizkuntza Eskubideen Adierazpen Unibertsala](#) onartuta, munduko hizkuntza guztiari oinarritzeko eskubideak bermatzea lortu da, dagokien identitate eta estatusa aitortuz. Euskarari dagokionean, euskal hiztunek gizartean euskaraz mintzatzeko eskubidea izateaz gain, administrazioak hizkuntza mantentzeko eta garatzeko lana hartu behar du.

Halaber, nazioarte mailan hizkuntza eskubideak aldarrikatzen badira ere, Euskal Herrian oraindik eskubide horien aldeko pauso handiak eman behar dira, urraketak oraindik ere ematen baitira. Euskarak historian zehar izan dituen oztopo eta galarazpenak horren eragile badira ere, espainiar lurralde osoan euskarari ofizialtasuna ez aitortzeak ere eragina izan dezake, administrazio zentralaren eskua hartzea ia hutsa izan baita.

Hori dela eta, lan honen helburua azterketa bat egitea izango da. Horretarako, esparru geografiko ezberdinetan euskaldunok epaitegietan ditugun hizkuntza eskubideak zein diren ezagutu, urraketa nagusiak aztertu, eta etorkizunari begira erronkak finkatzea izango dira xede nagusiak.

II. Lege-testuingurua Euskal Autonomia Erkidegoan

Gaur egungo egoera zein den jakiteko, ezinbestekoa da [EAEko Justizia Administrazioan Hizkuntza Normalizatzeko Planera](#) jotzea. Dokumentu hau Eusko Jaurlaritzako Justizia Sailak argitaratu zuen 2008an, eta 2017ra arteko baliozkotasuna du.

Plan horretan bertan egiten zaio erreferentzia euskarak izan duen babesari, Lege aldetik izan duen bilakaera zein izan den azaltzen baita. Hala ere, eta artikulua gehiegi ez luzatze asmoz, azken 15 urteetan izan duen bilakaera landuko dugu soilik.

Hala, erreferentzia garrantzitsua 2001. urteko ekainaren 26ko [117/2001 Dekretua](#) litzateke, Justizia Administrazioako hizkuntzaren normalizazioari buruzkoa dena. Estatuko Gobernuak etetea lortu zuen arren, azkenean indarrean sartu zen berriz 2002an.¹

Bigarrenik, Justizia, Lan eta Gizarte Segurantza Sailaren eta Lk, CSI/CSIF, LAB eta UGT sindikatuen arteko III. Akordioa aipatu beharko genuke, EAE-ko Justizia Administrazioaren zerbitzura dauden funtzionarioen lan-baldintzak eta bulego judizialaren erreforma arautzen dituena. Honako hau, martxoaren 6ko 38/2007 Dekretu bidez onartu zen. Akordio honen helburu nagusia alderdien konpromezua da, euskara nahitaezko betekizun duten lanpostuak mantentzen laguntzeko, lanpostuen funtzio eta betebeharren arabera.²

III. Hizkuntza-eskubideak

1. Euskara erabiltzeko eskubideak Euskal Autonomia Erkidegoan

Sarreran aipatu bezala, Euskal Autonomia Erkidegoa osatzen duten hiru lurralde historikoetan euskara, erdararekin batera, ofiziala da, horrela euskal hiztunei eremu horietan euskaraz egiteko eskubidea aitortzen zaigu. Honela, EAEko administrazioaren aurrean euskaraz jarduteko eskubidea izango dugu, era berean bertako funtzionario zein langileren aldetik ere hizkuntza horretan erantzuna jasotzeko eskubidea izanik. Esan daiteke beraz, herritarrak ez ezik, administrazio-erakundeak ere aldarrikapen horretara lotuak daudela eta herritarren hizkuntza eskubideak errespetatzeko betebeharra izango dutela. Adierazpen honek administrazioako eremu guztiak biltzen dituela kontuan hartuta, euskal hiztunek justizia administrazioan dituzten eskubide zehatzez mintzatu behar gara.

Honela, egun legeri ugari ditugu justizia Administrazioan euskara erabiltzeko esparrua zehazten dutenak. Halaber, gai honen azterketa lege testuinguruan gehiegi sartu gabe egingo denez, ondorengo estekan informazio gehiago izango duzue: <http://www.justizia.net/epaibi/testua?id=1241023009607>

Euskaldunok epaitegian ditugun eskubideei helduz beraz, esan daiteke jende gehienak uste baino zabalagoak direla. Euskaraz jarduteko eskubidea izateaz gain, jasotzen den dokumentazio orokor guztia ere hizkuntza ofizial bietan jasotzeko aukera egongo da. Hona hemen gainerako eskubideen zerrenda³:

1. Hizkuntza ofizial biak erabiltzeko eskubidea eta inolako itzulpenik egiteko eskatu gabe.
2. Auzitegien aurreko adierazpen guztiak erabilitako hizkuntza ofizialean jasotzeko eskubidea.
3. EAEko Epaitegi eta Auzitegien barruan, prozesua euskara hutsean izan dadin eskatzeko eskubidea.

¹ EAE-ko Justizia Administrazioan Hizkuntza Normalizatzeko Plana, 28.orria

² EAE-ko Justizia Administrazioan Hizkuntza Normalizatzeko Plana, 29.orria

³ <http://www.justizia.net/euskara-justizian/dekalogoa>

4. Prozedura edo izapidetze judizialen bat bideratzen denean, lagun zehatz bati dagokion dokumentazioa, berak eskatzen duen hizkuntza ofizialean bidaltzeko eskubidea.
5. Dokumentazio guztia hizkuntza ofizialetan aurkezteko eskubidea.

Eskubide orokor horiez gain, akusatuen eskubideak bereziki garrantzitsuak direla uste dugu, aurrekoen gain beste batzuk gehitzen baitira. Beraz, denok izango dugu, akusatu gisa, [prozedura penal](#) batean:

- *Ahalik eta epe laburrenean, ulertzen dugun hizkuntza batean eta xehetasunez gure aurka aurkeztu den akusazioaz informatua izateko eskubidea.*
- *Doan interprete baten laguntza izatekoa, auzitegian erabiltzen den hizkuntza ulertzen edo hitz egiten ez badugu.*

Gure ustez eskubide jakin hauek ez dute euskararen erabilera bermatzen. Izan ere, eskal elebakar gutxi dago egun, bakarra ere ez ez esateagatik, eta beraz, kasu askotan joera informazio hori gaztelaniaz ematea izango da, “ulermena” justifikazio gisa erabiliz.

Azkenik, atal honi amaiera emateko, [EPAIBI](#) zerbitzuaz hitz egitea ezinbestekoa dela uste dugu. Auzia Euskaraz proiektua Justizia Administrazioaren hainbat profesionalen osatutako talde batek jarri du martxan. Proiektuaren helburu nagusia EAEko edozein epaitegitan auzi bat hasieratik amaierara euskaraz izapidetu ahal izatea da. Jakina denez, prozedurako fase askotan oztopoak aurkitzen dira euskara erabili nahi izanez gero, eta beraz, oztopo horiei aurre egiteko ahaleginetan lan egiten du talde honek.

2. Euskara erabiltzeko eskubideak Nafarroan

EAEn euskarak duen estatusa Nafarroakoarekin alderatzen bada, egoera berezia dela esan daiteke, euskara partzialki ofiziala baita. Nafarroan indarrean dagoen ordenamendu juridikoaren arabera, gaztelania da lurralde eremu osoan ofiziala izango den bakarra, euskara ordea, eremu euskaldunetan (iparraldea) soilik izango da ofiziala.⁴ Beraz, eremu euskaldunetik kanpo, alegia, eremu misto (erdialdeko eremua, Iruñea barne) eta ez-euskaldunetan (hegoaldea), euskarak ez ditu horrenbeste berme izango.

Horrela, eremu euskaldunetan barnebiltzen diren biztanleak, EAEn ditugun hizkuntza eskubide berak dituztela esan daiteke. Euskara ofiziala ez den eremuetan ordea, eskubide hauek murriztagoak dira. Eremu mistoan, administrazioarekiko harremanetan hizkuntza ofizial biak erabiltzeko eskubidea izango dute baina eremu ez-euskaldunetan administrazio publikora euskaraz zuzentzeko eskubidea badute ere gaztelaniarako itzulpena egitea eska dezakete. Beraz, epaitegietako harremanetan aurrez aipatutako irizpideen arabera hizkuntza eskubideak aitortuko dira.

⁴ Foru Erregimenaren Berrintegrazio eta Hobekuntzarako 13/1982 Lege Organikoa

Argi dago beraz, Nafarroan euskaldunon eskubideek ez dutela behar besteko bermerik jasotzen prozesua euskaraz izapidetu ahal izateko.

Adibide bat jartzearen, fiskal izateko ikasketak burutu ondoren, Estatuko edozein probintziatara bideratzen dira zuzenbideko profesional hauek. Ondorioz, Iruñeako auzitegietan Murtziako edo Zaragozako fiskalak egotea oso ohikoa da, eta hauei ez zaienez euskara ikastea galdatzen, organoen euskalduntzean ematen diren pausoak oso geldoak dira.

1. Euskara erabiltzeko eskubideak Ipar Euskal Herrian

Iparraldeko egoera konplexuagoa da oraindik. [Frantziar estatuak](#) hizkuntza politikaren inguruan duen erregimena, Espainiakoarekin alderatuz, are murrizkorragoa da.

Hau hala izanik, frantses herritar direnek ez dute eskubiderik auzitegietan frantsesa ez den hizkuntza bat erabiltzeko. Soilik hizkuntzaren ezagutzarik eza frogatuz gero, onartuko litzateke beste hizkuntzaren batean deklaratzeari.

Prozeduretako hizkuntza, kasu guztietan, frantsesa izango da. Beraz, ezartzen den erregimena hain murriztua izanik, euskal hiztunen eskubideak Estatu Frantsesean ia-ia batere ez direla esan genezake.

IV. Urraketa ohikoenak eta sortzen diren arazoak

Behin Euskal Herrian euskararen estatusa eta honen eskubideak zeintzuk diren zehaztuta, alegia, eremu formala aztertuta, orain praktikan eskubide horiek bermatzen diren edo ez ikusiko dugu.

EAEEn urteetan euskararen normalizazioaren alde egin den prozesuak aurrerapen handiak egin dituela agerikoa da, halaber, administrazioeko eremu jakin batzuetan prozesu hori motelagoa izan da, hark dakarren konplexutasuna dela eta.

Lege bidez administrazioaren aurrean hizkuntza eskubideak bermatu zirenetik eta Eusko Legebiltzarrak euskararen normalizazioan esku hartu duenetik, euskararekiko jarrera aldatu dela ikusi da urteko txosten eta estatistikak aztertuta⁵.

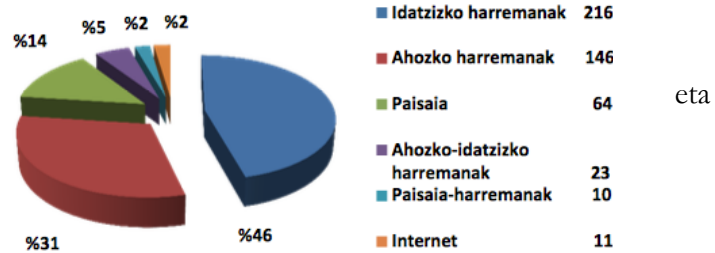
Herritarrek hizkuntza-eskubideak baliatzeko joera erakusten dute, ohartaraziz egoera oraindik ere ez dela oso aldekoa. Legezko aurreikuspena badago ere, administrazioan oraindik ere gaztelaniaz egiteko joera dago, euskal hiztunen eskubideak askotan bigarren maila batean utziz. Joera hori gainera ez da soilik gaztelania egiteko joera dutenekin gertatzen soilik, euskaldunak diren funtzionarioek ere horrela jokatzeko dute. Hala ere, askok eta askok hizkuntza eskubideak balioan jartzeko jarrerari gogor eutsi die, euskaraz aritzeko eremua mantendu nahian.

⁵ http://www.behatokia.org/EU/urteko_txostenak

Honek erakusten du hiritarren aldetik jarrera aktiboa dagoen heinean, administrazio beraren aldetik “utzikeria” dagoela. Adibide gisa, BEHATOKIAko txostenak urraketa ohikoenak aipatzen ditu, kasu zehatzei ere aipamen eginez. Oro har, epaiketa batean euskara ez den beste hizkuntza batean deklaratu behar izatea, agiriak erdara hutsez egotea edota bertako harrerako langile zein funtzionarioak euskaraz ez jakitea dira urraketa nagusienak.

Hala adierazi du ere ELEBIDEk egindako azken jarduera-txostenak ere⁶. Urtetik urtera intzidentzia kopuruak gora egin du, 2006tik hona herritarren keza eskaerak ia laukoiztuz. Honen arrazoi nagusia, administrazioarekin ahoz zein idatziz izandako hizkuntza harremanak gauzatu ezina eta errotulazioan antzeman diren hutsuneak izan badira ere, izapidetutako kexen tipologia anitza dela esan daiteke.

5. grafikoa: izapidetutako kexen tipologia

Epaitegietako harremanei dagokienez, epaile, fiskal eta idazkariak euskararen ezagutza mugatua dutela dio Justizia Administrazioa normalizatzeko egin den planak. Epaileei dagokienez, epaiketa batean frogak aztertu ondoren ebazpena ematea dagokie. Beraz, esan daiteke zeregin horrek idatzizko zein ahozko komunikazioak garrantzi handia duela. Berdin gertatzen da fiskal eta idazkariekin ere, eragin erabakigarria du prozesu judizialean figura hauen komunikazio ezagutzak.

Hala ere, ikusita legeak ez duela inolako beharrik ezartzen euskara ezagutzeko eta hau gainera euren borondatearen esku dagoela, honek nolabait euskararen normalizazioa oztokatzen duela esan daiteke. Gainera, profesional hauen mugikortasuna handia izanda, EAEtik kanpoko pertsonak etortzen dira bulego judizialetera eta ondorioz, maiz gertatzen da euskararekin inolako harremanik ez dutenak egitura horretan sartzea.

Beste alde batetik, kontuan hartu behar da ere prozesu judizialean agente askok hartzen duela parte, eta horrek oso zaila egiten duela denek euskara modu erosoan erabiltzeko adinako mailan ezagutzea. Egoera horren aurrean euskara erabiltzeko eskubidea bermatzeko aukera itzulpena da. Halaber, gehienek ustez, itzulpenak komunikazioa zailagoa bihurtzen du eta honek prozesua oztokatu eta moteldu egiten du.

Sortzen den beste arazoetako bat da Justizia Administrazioa tokian tokiko barruti judizialen bidez ezartzen dela eta neurriak hartu behar direnean, honek prozesua zailago bihurtzen duela. Neurriak leku askotan ezarri beharrak, gainera, tokian tokiko sentsibilitateak eta jarrerak desberdinak izatea suposatzen du.

⁶ http://www.ogasun.ejgv.euskadi.eus/r51-catpub/es/k75aWebPublicacionesWar/k75aObtenerPublicacionDigitalServlet?R01HNoPortal=true&N_R_EVI=003495&N_FASC=0008&C_IDIOM=eu&FORMATO=.pdf

Terminologia juridikoari dagokionez ere, hutsunea dago. Nahiz eta terminologiaren zehaztapena eta lanketa handia izan, oraindik ere asko geratzen da egiteko. Horregatik, horren aurrean lanketa sakonagoa egin behar dela uste da, terminologiak komunikazioarekin lotura estua izanda, harremanak erraztuko baititu.

Aurreko guztia kontuan izanik, bi eskaera nagusi egin zaizkio Espainiako estatuari:

- Marko-aldaketa bat ematea prozedura kriminal, zibil eta administratiboak hizkuntza koofizialetan egin ahal izateko.
- Justizia Administrazioan euskara ezagutzen duten langileak egoteko beharrezko neurriak hartzea.

V. Justizia normalizatzeko planean egindako proposamenak⁷

Justizia Administrazioaren egitura konplexua izanda, normalizazio prozesua gainerako esparruetan baino zailagoa dela dio Justizia sailburuordetzak. Halaber, aurrez aipatutako oztopo eta urraketak kontuan hartuta, Justizia normalizatzeko planean hainbat proposamen egiten dira. Bost dira Justizia Administrazioan lortu nahi diren helburuak:

1. Euskarari garrantzi handiagoa eskaintzea eta horri hedapena ematea. Aurrez aipatutako borondatea indartu nahian, hizkuntzan murgiltzeko prozesuak bultzatu nahi dira. Horrela, euskararen erabilera positibotzat hartzea proposatzen da, bai justizia-administrazioko langile eta baita gainerako herritar guztiei begira. Euskara egunerokotasunez erabiltzea lortu nahi da, horretarako beharrezkoak diren euskarazko materiala hedatuz. Horretarako ordea, justizia administrazioan eragiten duten erakunde ororekin hitzarmen eta akordioak egin beharko dira.

2. Herritarren eta profesionalen artean euskarazko zerbitzuen erabilera sustatzea eta eskaintza ugaritu nahi da. Euskararen erabilera erraztu nahi da, dokumentu elebidunak zabaltzea eta erabiltzaileek euskara edo gaztelania erabili nahi duten erabakitzen uztea. Alegia, euskarazko zerbitzua ugaritzea eta hedatzea. Horretarako, Justizia Administrazioak zerbitzu publikoaren irudia hedatzea, arazo terminologikoari aurre egitea eta euskaraz idatzitako eredu normalizazio eta horien erabilera sakontzea proposatzen da.

3. Justizia Administrazioaren zerbitzura diharduten funtzionarioen artean euskararen erabilera sustatzea. Horretarako, hizkuntza-eskakizunak ezartzen dituen Dekretua aplikatzea proposatzen da, langileei hizkuntza-gaitasuna eskuratzea erraztuz, laguntza-materiala garatuz, eta funtzionario ez-euskaldunen inplikazioa bultzatuz.

4. Epaile, fiskal eta idazkari judizialek euskararen normalizazioaren aurrean jarrera positiboa izaten saiatzea. Justizia Sailaren eskumenetik kanpo dagoen profesional taldea izanda, horien inplikazio positiboa eskatzen da eta hau norberaren borondatearen mende egongo da.

7

http://www.justizia.net/servlet/Satellite?blobcol=urldata&blobheader=application%2Fpdf&blobheaderna me1=Content-Disposition&blobheadervalue1=filename%3Dplan-053-normalizacion-EUSK_0.pdf&blobkey=id&blobtable=MungoBlobs&blobwhere=1290509503270&ssbinary=true&miVar=1482012718231

5. Abokatuak sentsibilizatzea eta gaitzea. Alegia, uste da abokatuek herritarrarekin duen harreman horretan eragin erabakigarria dutela eta ondorioz, hezkuntzari dagokionean jarrera positiboa ezinbestekoa dela uste da. Euskaraz egiteko gaitasuna askoz ere handiagoa badute ere, erabilera mugatua da eta hori saihestu nahi da. Horretarako, abokatuekin akordioak garatu nahi dira hizkuntza-gaitasuna lor dezaten eta lanean euskara erabiltzea errazten duten lan-tresnak garatu eta ezagutarazi, horien erabilera abokatuen artean sustatuz.

Honen harira, interesgarria da 2016ko abenduaren 17an sinatutako Hizkuntza Eskubideak Bermatzeko Protokoloa aipatzea. Honekin hizkuntza aniztasuna bermatu eta hizkuntza gutxituen garapena ziurtatu nahi da, horrela, etorkizunari begira desabantailan dauden hizkuntzen berdintasuna lortzeko. Horretarako, Hizkuntza Eskubideen Deklarazio Unibertsalak jasotako eskubideak bermatzeko Europa osoko gizarte eragileek egindako ekarpenak jaso dira eta hartu beharreko 180 neurri zehatz bildu dira. Ondorengo estekan Hizkuntza Eskubideak Bermatzeko Protokoloa eta bertan xedatutako neurri-zerrenda kontsulta ditzakezu:

→ <http://protokoloa.eus/wp-content/uploads/2016/12/HEBP5HIZKUNTZA.pdf>

VI. Ondorioak eta iritzia

Aurreko lerrotan egindako azterketa sakonak hainbat ondorioetara eramaten gaitu. Urteetan euskarak izan duen bilakaera positiboa izan bada ere, lan asko egin behar dela esan daiteke, Justizia Administrazioan gehienbat. Legezko aurreikuspen formala betetzen bada ere, praktikan oztopo eta zailtasun ugari sortzen dira horiek betetzeko, herritarren eta administrazioaren arteko harremana mugatuz. EAEn euskararen normalizaziorako aldeko pausoak eman direla agerikoa da eta urtez urte lortutako emaitzak hala dela erakusten du, halaber, Nafarroan eta Iparraldean hizkuntza eskubideak oso mugatuak dira eta oraindik ere administrazioaren aldetik lanketa sakona egin beharko da.

Justizia normalizatzeko egin den planari dagokionez, faktore, datu eta elementu ezberdinak erabilita, gaur egun EAEn Justizia Administrazioan dauden oztopoak identifikatzea lortu da, horiei aurre egiteko neurri ezberdinak proposatuz. Argi dago lanpostu batzuetako hizkuntza-eskakizunei esker, behar bezala bermatzen dela prozedura euskaraz egin ahal izateko aukera, halaber, oraindik eremu asko daude garapen baten beharra dutenak euskararen erabilera behar bezalakoa izatera iristeko.

Argi ikus daiteke, indar-guneak asko diren arren, oraindik ere ahulezia ugariri aurre egin behar zaiela justizian euskara normalizatzea lortzeko.⁸

Hala ere, indar-gune eta ahuleziak albo batera utzirik, bereziki deigarria da euskarak justizian izan ditzakeen mehatxuei egindako aipamena. Mehatxu horiek gehien bat Estatu zentraletik datozela esan genezake. Justiziaren eremuan eskumen asko Justizia Ministerioaren menpe daudenez gero, erabaki garrantzitsu asko bertan hartzen dira, eta euskarari izan beharko lukeen garrantzia ematea ezinezko egiten du honek.⁹ Espainiako Estatuak euskarekiko jarrera guztiz ezeztatzailea duela argi utzi du, esaterako, aurrez aipatutako [117/2001 Dekretua](#) atzera botaz, nahiz eta berriz indarrean sartzea lortu zen.

⁸ EAE-ko Justizia Administrazioan Hizkuntza Normalizatzeko Plana, 69 orritik aurrera.

⁹ EAE-ko Justizia Administrazioan Hizkuntza Normalizatzeko Plana, 99 orria.

Epaile, magistratu eta fiskalen egoeraz hitz egin beharko genuke ere. Beren lanbideak erantzukizun handikoak izateak hizkuntzaren erabileraren inguruan ere presio handiagoa izatea eragiten du, eta joera, beti, gaztelerara jotzea izango da honen aurrean.

Aipatu behar da ere planak herritarrek euskararen inguruan egindako eskaerak oso gutxi direla adierazten duela. Gure ustez ordea, eskaera falta horren oinarrian eskaintza falta bat ere egon daiteke. Hau da, maiz gertatzen da zerbait eskaintzen ez den bitartean ez dela eskatzen. Azken batean, elkarrekikotasunezko jarduera arriskutsuan erortzeko aukera ikusten dut hemen; eskatzen ez bada, ez da eskaintzen, baina eskaintzen ez bada, herritarrak ere ez du eskatzen.

Esan dezakegu beraz, erronka horiei aurre egiteko prozesu luzea jarraitu behar dela oraindik, Justizia Administrazioan parte hartzen duten talde eta erakunde ororen akordio eta jarrera positiboa eskatzen baita. Faktore ugariak esku hartzen duten heinean, horiei aurre egitea lan konplexua dela argia da, beraz, horren emaitza urteetan zehar ikusiko dela uste dugu nahiz eta Hizkuntza Eskubideak Bermatzeko Protokoloa sinatuta egoera bideratzeko borondatea argia izan.

Aipagarria da ere [EPAIBI](#) eta [AUZIA EUSKARAZ](#) proiektuen lana komentatzea. Hauen bitartez, Justizia Administrazioan euskarari garrantzi gehiago eman nahi izan zaio herritarrari euskarazko zerbitzuak eskainiz. Egun, EPAIBIk 400.000 testu itzulpen baino gehiago egin ditu eta abokatuentzat euskaraz lan egiteko laguntza tresna ere sortu du. Auzia Euskaraz proiektuak ordea, auziak euskaraz sustatu nahian, epaiak euskara hutsez ematea lortu duela esan daiteke, oraindik ere zenbatekoa oso urria bada ere. Horrela, esan dezakegu proiektu hauen bitartez azken urteetan emandako aurrerapausoak ere handiak izan direla eta denborak aurrera egin ahala gero eta aukera gehiago izango ditugula administrazioan euskaraz jarduteko.

VII. Bibliografia

Euskara justizian: *Justizia Administrazioaren esparruko hizkuntza eskubideen dekalogo*. <http://www.justizia.net/euskara-justizian/dekalogo>

BUJANDA, Ioana, (2011): *Hizkuntza Eskubideak Euskal Herrian*. Goralex. EHU http://www.ehu.es/ehusfera/garalex/files/2011/01/Hizkuntza-Eskubideak-Euskal-Herrian_Ioana-Bujanda.pdf

Behatokia (2015): *Hizkuntza-eskubideen egoera. Urteko txostena*. http://www.behatokia.org/EU/urteko_txostenak

Argia (2009): *Euskara Justizia Administrazioan, Etxekeoen begietatik* <http://www.argia.eus/argia-astekaria/2196/euskara-justizia-administrazioan>

KASARES, Paula, (2004): *Hizkuntza eskubideak Euskal Herrian*. Deustoko Unibertsitatea, Bilbo. <http://www.deustopublicaciones.es/deusto/pdfs/cuadernosdcho/cuadernosdcho31.pdf>

BILBAO, Paul (2006): *Hizkuntza politika eta hizkuntza eskubideak Nafarroako administrazioan*. <http://www.soziolinguistika.eus/es/node/3172>

EAEko Justizia Administrazioan Hizkuntza Normalizatzekeo Plan Orokorra. 2008-2017:

http://www.justizia.net/servlet/Satellite?blobcol=urldata&blobheader=application%2Fpdf&blobheadername1=Content-Disposition&blobheadervalue1=filename%3Dplan-053-normalizacion-EUSK_0.pdf&blobkey=id&blobtable=MungoBlobs&blobwhere=1290509503270&ssbinary=true&miVar=1482012718231

Hizkuntza Eskubideak Bermatzeko Protokoloa (2016). <http://protokoloa.eus/wp-content/uploads/2016/12/HEBP5HIZKUNTZA.pdf>

Epaibi: <http://www.justizia.net/epaibi>

Auzia Euskaraz: <http://www.auziaeuskaraz.eus>

Elebide: <http://www.euskara.euskadi.eus/r59-aleb/es/>

Espainiako Konstituzioa:

<https://www.boe.es/legislacion/documentos/ConstitucionEUSKERA.pdf>

Euskal Herriko Autonomi Estatutua: https://www.euskadi.eus/y22-bopv/es/bopv2/datos/1980/01/s80_0032.pdf

2001. urteko ekainaren 26ko [117/2001 Dekretua](#)